

10. Odgovor Trumbića Tuškanu, bez nadnevka.
11. Pismo G. Tuškana A. Trumbiću od 30. XII 1895.
12. Odlomak odgovora A. Trumbića J. Rukavini, bez nadnevka.
13. Odgovor A. Trumbića G. Tuškanu od 25. I 1896.
14. 6 brzojava M. Starčevića i E. Kumičića o zdravstvenom stanju A. Starčevića i 1 brzojav A. Trumbića, između 5. i 18. II 1896.
15. Izvaci iz pisma I. Ružića A. Trumbiću od 13. III 1896.
16. Brzojav uredništva »Hrvatske domovine« Okružnom odboru Stranke prava u Splitu od 19. V 1896. i odgovor odbora.
17. Brzojav I. Ružića A. Trumbiću od 3. VI 1896. i odgovor Trumbića.
18. Nepotpuno pismo F. Supila A. Trumbiću, bez nadnevka.
19. Nepotpuno pismo M. Sabića A. Trumbiću od 27. VII 1896.
20. Nepotpuno pismo K. Ljubića A. Trumbiću od 28. VII 1896.
21. Zapisnik sjednice Središnjeg odbora Stranke prava u Dalmaciji, Split, 29. VII 1896.
22. Izvadak iz pisma F. Supila A. Trumbiću od 9. VIII 1896.
23. Izvadak iz pisma K. Ljubića A. Trumbiću od 14. VIII 1896.
24. Izvaci iz pisma F. Folnegovića od 2. IX 1896.
25. Izvaci iz pisma M. Laginje od 5. IX 1896.
26. Zapisnik I opće skupštine Stranke prava u Dalmaciji, 20. VIII 1896.
27. Dva poziva J. Rukavine A. Trumbiću od 23. IX i 22 X 1896.
28. Izvaci iz pisma K. Ljubića A. Trumbiću od 30. IX 1896.
29. Izvadak iz koncepta apela na frakcije, bez nadnevka.
30. Izvadak iz pisma F. Supila A. Trumbiću od 28. IX 1896.
31. Pismo F. Potočnjaka A. Trumbiću od 14. X 1896.
32. Zaključci Odborske sjednice Središnjeg odbora Stranke prava na Rijeci, 5. i 6. XI 1896.
33. Odlomak komentara riječke sjednice od F. Supila, 15. XI 1896.
34. Nepotpuno pismo K. Ljubića nepoznatom od 15. VII 1897.
35. Nepotpuno pismo F. Supila A. Trumbiću od 25. VIII 1897.
36. Nepotpuno pismo P. Roce A. Trumbiću od 29. VIII 1897.
37. Trumbićeva izjava »Hrvatskoj domovini« od 4. IX 1897.
38. Nepotpuno pismo Didolića Trumbiću od 14. IX 1897.
39. Nepotpuno pismo A. Miloševića A. Trumbiću od 25. VIII 1898.
40. Rezolucija Mjesnog odbora Stranke prava, Zadar, 16. VIII 1898.
41. Deklaracija Stranke prava od 31. VIII 1898. i koncept rezolucije A. Trumbića.
42. Zapisnik sjednice od 27. VI 1902. o osnivanju saborskog kluba Stranke prava.

Trpimir Macan

»DUBROVNIK« 1962—1964.

Pododbor Matice hrvatske u Dubrovniku izdaje »Dubrovnik« — reviju za književnost, nauku i društvena pitanja. Časopis je pokrenut 1955.. Poslije nekoliko prekida nastavio je redovito izlaženje 1962. Prikazat ćemo priloge iz povijesti objelodanjene od 1962. kronološkim redom.

Br. 1—2, 1962. A. Marinović, *O etničkom sastavu starog dubrovačkog društva. (Proces slavizacije Dubrovnika.)* U problem dubrovačke slavizacije unosi ekonomski moment, osobito trgovačke veze za zaleđem. Zbog toga u XIII st. romanški element gubi asimilacionu moć. Dubrovnik se tada jače slavizira i usvaja slavenske pravne ustanove: vraždu i stanak. Autor u načinu postupka dubrovačkih vlasti prema stanovnicima novo stečenih teritorija vidi elemente »prvobitne akumulacije«. Stečeni teritorij koji je nastanjen slavenskim elementom uzrokovao je, prema autoru, pojavu brojnih ratarskih slavenskih izraza u dokumentima dubrovačkog arhiva. Potkraj XIII st., zaključuje autor, Dubrovnik je dobio »pečat slavenskog, hrvatskog grada, slično ostalim dalmatinskim gradovima«.

Z. Šundrica, *Prilog kronologiji osnivanja osnovnih škola u Dalmaciji pod Austrijom*. Na temelju podataka iz registra »Katastar osnovnih i građanskih škola« izrađenog u Dubrovniku za dubrovačku oblast (1923—29), kojoj su pripadali kotarevi: Dubrovnik, Korčula, Metković i Makarska, utvrđuje godine osnivanja pojedinih osnovnih škola.

K. Milutinović prikazuje knjigu B. Krekića, *Dubrovnik (Raguse) et le Levant au moyen âge*, Paris 1961, ističući njezinu vrijednost s obzirom na priznanja izražena o njoj i izvan naših granica.

Br. 3—4, 1962, posvećen je »Stogodišnjici Narodnog preporoda u Dalmaciji«.

B. Stulli, *Ekonomsko-društvene prilike u Dalmaciji u XIX stoljeću*. Konstatira da nezainteresiranost austrijske uprave i pomanjkanje državne intervencije održavaju Dalmaciju u trajnom siromaštvu. Ono uzrokuje brojnu i veliku ekonomsku emigraciju poslije 1880. Nešto je bolje prívreda razvijena u užem obalnom pojasu i to zahvaljujući pomorstvu, dok je Zagora bila vrlo siromašna. Pored ekonomskih prilika izvanredno su teške i prosvjetne. Društveno-političkim životom dominira svećenstvo i državna birokracija. Zbog toga je borba liberalno-demokratske inteligencije, koja je malobrojna, bila osobito teška. Ističe da »nema još 60-tih godina XIX st., pa ni još dugo kasnije, ozbiljnijeg programa ekonomske integracije Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom«. Upozorava da na području ekonomskog uzdižanja ima u programu Narodnog preporoda dosta slabosti; agrarno se pitanje, npr., ne rješava.

K. Milutinović, *Medo Pucić i Narodni preporod u Dubrovniku*. Utvrđuje da je M. Pucić izraziti »Slovinac« koji ne pravi razlike između Hrvata i Srba, te da je zato nepravilno proglašavati ga Srbinom, kako to radi Škerlić. Objavljuje dokumente, do danas neobrađene, koji »jasno svjedoče da su austrijske civilne i vojne vlasti smatrale Meda Pucića izrazitim južnoslavenskim nacionalnim revolucionarom i otvorenim protivnikom Habzburške monarhije«. Interesantni su izvještaji austrijske tajne službe o kretanju i djelovanju M. Pucića, koje je autor u ovom članku upotrijebio.

V. Foretić, *Iz Narodnog preporoda na Korčuli od godine 1860. dalje*. Prikazujući općenite prilike u Dalmaciji, uklapa u njihov razvoj političke borbe na Korčuli. Pri tom se služi neobjavljenim arhivskim materijalom i suvremenim vijestima. Rasprava je potpunija, dublja i obuhvatnija nego dosad jedini vredniji prilog o toj problematici napisan još 1912. od S. Puhijere.

A. Marinović, *Kosta Vojnović — jedan od prvaka Narodnog preporoda u Dalmaciji*. Crta Vojnovićev politički i znanstveni rad. Prati njegovo djelovanje u Splitu, Zagrebu i Dubrovniku. Prikazuje njegove znanstvene i političke radove,

osobito politički spis »Un voto per l'unione« (1861). Napominje da se kroz Vojnovičevo djelovanje probija stalno ideja o sjedinjenju Dalmacije s Hrvatskom. On je, piše autor, pravno formulirao sve postavke i adrese Narodne stranke u Dalmaciji.

I. Perić, *Valtazar Bogišić i njegove veze sa istaknutim narodnjacima u vrijeme Preporoda*. Osvjetljava na temelju sačuvane korespondencije, sačuvane u Bogišićevoj biblioteci u Cavtatu, njegove veze s N. Pucićem, B. Petranovićem, M. Klaićem, Đ. Pulićem, J. Dobrilom, L. Zoreom i P. Franasovićem u pitanjima zajedničkih nastojanja oko Preporoda.

J. Lučić, *Veze Miha Klaića i Ivana Kukuljevića 1862. godine*. Objavljuje dva pisma M. Klaića u kojima on traži Kukuljevićevu pomoć za borbu narodnjaka.

S. Obad, *Otvoreno pismo Nika Pucića Dubrovčanima*. Komentira poznato pismo iz 1861. i usto iznosi nekoliko novih podataka o događajima u Dubrovniku.

V. Ivančević, *O hrvatskim imenima brodova dubrovačkog okružja*. Hrvatska imena, na jedrenjacima od 1849—99. dokazuju hrvatsko osjećanje tadašnjih brodovlasnika.

M. Pavlinović, *Dvanaest teških godina za Kostu Vojnića — ex origine intima*. Priopćava odlomke pisama K. Vojnića upućene M. Pavlinoviću.

S. Obad, *Spomendani iz Narodnog preporoda u dubrovačkom kraju*. Kronološki daje povijesne fakte od 1861—75, vezane uz Preporod i crpljene iz arhivske građe i literature.

Na kraju ovog sveska opisana je »Proslava stogodišnjice Narodnog preporoda na dubrovačkom području«.

Br. 1—2, 1963. Za kulturnu povijest Dubrovnika vrijedan je članak M. Foretića, *Predstave na narodnom jeziku u Dubrovniku od otvaranja Bundičeva kazališta g. 1865. do djelovanja Gjačkog teatralnog društva g. 1882*. Utvrđuje tačan datum otvaranja kazališta 1865, što je dosad bilo sporno. Upozorava na veoma uspjele gostovanje Zagrebačkog kazališta u Dubrovniku 1875. U tom gostovanju treba s političkog stajališta gledati smisao manifestiranja glavne ideje Narodnog preporoda tj. »sjedinenje Hrvatskog juga i sjevera« — misli autor.

S. Obad, *Njogoš i Dubrovnik revolucionarne godine 1848*. Obraduje Njogoševu akciju u kojoj se zalaže za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom, a proti pokušajima sjedinjenja Dalmacije s Venecijom.

U »Osvrtima« K. Milulutinović, i V. Valčić pišu o »Grgi Novaku, historičaru jugoslavenskog Jadrana. (Povodom 75-god. života i 50. godišnjice naučnog rada); I. Perić, prikazuje »Korespondenciju Mihovila Pavlinovića«; N. Kojić, *Anale Historijskog instituta*; M. Car (iz ostavštine) *Vojnovičevu »Istoriju Dalmacije«*; V. Foretić, nastavlja vrijednu »Bibliografiju radova u kojima ima podataka crpljenih u državnom arhivu u Dubrovniku objelodanjenih od godine 1945.«, započetu u ranijim brojevima ovog časopisa.

Br. 3—4, 1963. R. Petrović, *Frano Supilo u Dubrovniku*. Supilovo političko djelovanje u Dubrovniku (od 1891—99) relativno je u literaturi najslabije obrađeno. Autor konstatira da je Supilo upravo u Dubrovniku udario temelj »novom hrvatskom pokretu«. Suština njegova političkog pogleda bila je, prema autoru, da nije ekskluzivan prema Srbima kao banovinski pravaši, jer se od njih razlikuje u sredstvima kako ostvariti hrvatsku politiku, i da je težio stvaranju jedinstvenoga nacionalnog fronta prema Dvojnoj monarhiji.

U »Osvrtima« V. Foretić prikazuje knjigu L. Beretića, *Dubrovačka artiljerija*; J. Lučić, *Beretićeve zbornik i Priloge povijesti umjetnosti u Dalmaciji 13*; B. Kojić, *Radove (sv. II) Filozofskog fakulteta u Zadru*; V. Foretić nastavlja *Bibliografiju radova* iz dubrovačke prošlosti.

Br. 1, 1964. J. Luetić, *Dubrovnik u mediteranskom brodarstvu sedamnaestog stoljeća*. Sažeto daje brojno stanje brodova Dubrovačke republike. Zaključuje da je dubrovačka trgovačka vanjadrska plovidba u poč. XVII st. još uvijek veoma jaka i da poslije toga postepeno opada.

U »Osvrtima« T. Ganza - Aras prikazuje knjigu J. Ravlića, *Matica hrvatska 1842—1962*; K. M. knjigu D. Berića, *Iz korespondencije kapetana Nika Dubokovića*; V. Ivančević knjigu J. Luetića, *Mornarica Dubrovačke republike*.

Br. 2, 1964. I. Perić, *Društveno-politička i kulturna djelatnost Narodne štionice u Dubrovniku (1863—1887)*. Komentira Pravilnik štionice otvorene 1863. U djelatnosti oko štionice odskače, prema autoru, osobito N. Pucić, kao glavni urednik prvog broja časopisa »Dubrovnik, zabavnik narodne štionice dubrovačke za godinu 1867«. U tom poslu pomagali su mu brat Medo, prijatelj J. Bunić, a kasnije i L. Kukuljica. Upoznaje sa sadržajem izišlih brojeva »Dubrovnika«.

J. Luetić, *Dubrovnik — najveća trazitna jadranska luka sedamnaestog stoljeća*. Objavljuje jedno poglavlje iz svoje knjige »Brodovlje Dubrovačke republike 17. stoljeća«.

V. Božović, *Xavier Marmier o Dubrovniku*. Upoznaje nas s opširnim pričavanjem sadržaja (djelimično i prijevodom) opisa Dubrovnika i njegove prošlosti prema Marmierovoj knjizi »Lettres sur l'Adriatique et de Monténégro« 1853.

U »Osvrtima« I. Perić, prikazuje raspravu K. Milutinovića, *Prvi ideolozi federalističke misli kod Južnih Slavena*« (Rad 330 JAZU). V. Foretić, nastavlja »Bibliografiju radova...«

Br. 3, 1964. Ovaj je broj posvećen »Dvadeset godišnjici oslobođenja Dubrovnika«. M. Kapović, *Radnički pokret u Dubrovniku (1897—1929)*. Upozorava da, »nažalost, doprinos dubrovačkih radnika-socijalista ujedinjenu naših naroda nije do danas nigdje istaknut«. Opširnije se zadržava na odrazu prilika u radničkom pokretu u Dubrovniku poslije Vukovarskog kongresa, na općem štrajku željezničara 1920, policijskom teroru poslije »Obznane« i djelovanju »Nezavisne radničke partije«.

I. Perić, *Život i revolucionarni rad Bruna Radeljevića*. Brojnim izvorima (pisma, sjećanja, saopćenja, sudski akti, sindikalni dopisi) osvjetljuje svestranu aktivnost ovog revolucionara (rođ. 1894) koji djeluje u Splitu i Dubrovniku (ubijen 23. XII 1943).

V. Benković, *Pregled razvitka narodne vlasti u općini Dubrovnik (1941—1944)*. Razmatra početke vlasti: odbore narodne pomoći (1941—42) u uvjetima okupacije. Ti odbori prerastaju tokom vremena u prave NOO-e s određenim zadacima. God. 1943. njihov se rad poboljšava, specijaliziraju se zadaci, organizira vlast, privreda i prosvjetno-propagandna, poštanska i zdravstvena služba na oslobođenom teritoriju. U ožujku 1944. osniva se KNOO. Oslobođenje Dubrovnika 18. X 1944. dočekano je s organiziranom vlašću.

Br. 4, 1964. D. Foretić, *Borba za ponarodnjavanje općina u Dalmaciji*. To je sažet prikaz disertacije, koja će izaći u Zborniku o Narodnom preporodu u Dalmaciji i Istri, u izdanju Matice hrvatske. Autor konstatira da većina općina 1848.

i 1860/61. ne želi sjedinjenje s Hrvatskom zbog otpora male, ali ekonomski i kulturno jake grupacije autonomnaša, kojima je cilj talijaniziranje Dalmacije pod plaštem autonomije. Službenici općine se birokratiziraju i žele svoj položaj pretvoriti u nasljedni. Izborni pravilnici 1863. i 1865. predstavljaju, prema autoru, vrlo naprednu tekovinu u razvitku općinske autonomne uprave. Pobjeda Narodne stranke u općinama značila je pobjedu jezičnog pitanja, a to je uvjetovalo i rješenje nacionalnog pitanja u Dalmaciji — zaključuje autor.

I. Mitić, *Jadranske republike — Dubrovnik i Venecija*. Ističe sličnosti i razlike u državnom ustrojstvu ovih dviju republika. Obje su imale slično državno-pravno uređenje, »samo što je Dubrovnik imao to uređenje u mnogo manjim okvirima«. Razlikovale su se u načinu proširivanja svog teritorija. Doživjele su i sličan svršetak svoga državnog života.

Ako ispustimo iz prikazivanja sadržaja literarne priloge (pjesme, pripovjetke, novele, komedije i sl.), možemo notirati suradnju i iz drugih grana nauke. Npr. iz povijesti književnosti: S. I. Kastrapeli, *Gorski vijenac — pjesnički odraz suradnje Hrvata Iliraca s Njegošem na pripremanju oslobođenja Bosne i Hercegovine*; E. Rehak, *Skvadrijev »Mačuš i Čavalica« i Ongarov »Alceo«*; (1—2, 1962); I. Visković, *Narodni preporoditelj Ivan August Kaznačić* (3—4, 1962); I. Bošković, *Anica i Ruđer Bošković u Vojnovičevoj jednočinki »U zadnjem času«* (1—2, 1963); Z. Muljačić, *Novi podaci o pripremanju »Osmana« za štampu*; V. Koščak, *Cvijeta Zuzorić* (3—4, 1963); M. Šicel, *Hrvatska književnost između dva rata*; D. Jelčić, *Dva kobna utorka* (1, 1964). — Iz povijesti umjetnosti: J. Vrančić, *Problemi likovne umjetnosti u Hrvatskoj u XIX stoljeću* (3—4, 1962); T. Šuljak, *Eugen Krstulović* (3, 1964); G. Gamulin, *Vraćajući se Jurju Plančiću* (4, 1964). — Iz kulturne povijesti: T. Macan, *U dubrovačkom kazalištu početkom dvadesetog stoljeća (kulturno-povijesna crtica)* (1, 1964). — Iz astronomske nauke: Ž. Dadić, *Ivan Luka Zuzorić i problem povijesti astronomije* (1—2, 1963). — Iz povijesti pedagogije: I. Perić, *Pedagoški pogledi Nikole Gučetića* (1, 1964). — O privrednom životu Dubrovnika, turizmu i općim problemima: Đ. Karminski, *Urbanizam i zdravstvo* (1—2, 1963); P. Kušelj, *Kultura i valorizacija turizma* (3—4, 1963); A. Kobašić, *Dubrovnik i njegova privreda* (3, 1964). — Časopisu ima i posebnu rubriku: Kronika, u kojoj se bilježe značajniji događaji s obzirom na kulturne manifestacije, osobito Ljetne igre.

Časopis izlazi već desetu godinu, ali od 1962. redovito. Sadržaj mu je raznolik i zasijeca u brojna kulturna, društvena i povijesna pitanja Dubrovnika, Dalmacije, Hrvatske i čitave države. Okupio je oko sebe suradnike iz gotovo svih naših kulturnih centara. Iako se većina priloga odnosi na prošlost Dubrovnika, ipak se kroz proučavanje pojedinačnih i posebnih problema i situacija toga grada odražavaju općeniti problemi i situacije ne samo u Dalmaciji nego i na mnogo širem prostranstvu.

J. Lučić

POVIJESNI PRILOZI U »ZADARSKOJ REVIJI«, VII—XIII, 1958—1964.

Ovaj informativni prikaz povijesnih priloga u »Zadarskoj reviji« nadovezuje se na prikaz N. Čolaka u HZ X, 1957, 230—9, u kojem je pisac informirao o priložima u tom časopisu do 1957.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

IVAN KAMPUŠ

OLEG MANDIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB